

درباره کلاسیک

گادامر، الیوت، سنت بو

لیلا آقایانی چاوشی

انوار

۱۳۹۷

سرشناسه: آقایانی چاوشی، لیلا،

عنوان و نام پدیدآور: درباره کلاسیک: گادامر، الیوت، سنت بو/ لیلا آقایانی چاوشی.

مشخصات نشر: تهران: نشر آنسو، ۱۳۹۶.

مشخصات ظاهری: ۸۸ص.

شابک: 978-600-98321-1-8

وضعیت فهرست نویسی: لیبا

یادداشت: کتابنامه.

موضوع: گادامر، هانس-گتورگ، ۱۹۰۰ - ۲۰۰۲ م. -- دیدگاه درباره آثار کلاسیک ادبی

موضوع: Gadamer, Hans-Georg -- Views on Canon (Literature)

موضوع: الیوت، تامس استرنز، ۱۸۸۸-۱۹۶۵ م. -- دیدگاه درباره آثار کلاسیک ادبی

موضوع: Eliot, Thomas Stearns -- Views on Canon (Literature)

موضوع: سنت-بویه، شارل آگوستن، ۱۸۰۴ - ۱۸۶۹ م. -- دیدگاه درباره آثار کلاسیک ادبی

موضوع: Sainte-Beuve -- Views on Canon (Literature) Charles Augustin

موضوع: ادبیات تطبیقی

موضوع: Comparative literature

رده بندی کنگره: ۷۱۳۹۶ / ۷۲۴۳۲۴۸B

رده بندی دیویی: ۶۸/۱۲۱

شماره کتابشناسی ملی: ۴۹۸۹۱۷۹

درباره کلاسیک

گادامر، الیوت، سنت بو

لیلا آقایانی چاوشی

امور هنری: آتلیه سایه

چاپ اول: ۱۳۹۷

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۸۳۲۱-۱-۸

بها: ۱۱۰۰۰ تومان

© ۱۳۹۷ حق نشر محفوظ و مخصوص نشر آنسو است.

بهره برداری و نقل قول بدون ذکر منبع بهر صورتی بدون اجازه ناشر ممنوع است و پیگرد قانونی دارد.

www.ansoo.pub

ansoo.pub@gmail.com

فهرست

۱۱	پیش‌گفتار
۱۷	درآمد
۱۸	متن کلاسیک در مکتب ادبی کلاسیسیسم
۲۵	۱. سنت‌بو
۲۷	نظریه سنت‌بو درباره متن کلاسیک
۳۰	معیارهای کلاسیک از نگاه سنت‌بو
۳۰	معرفت‌افزایی
۳۴	استمرار
۳۶	اثر کلاسیک: اثری منحصر به فرد
۳۸	معیار ذوق و اثر کلاسیک
۴۱	۲. الیوت
۴۳	نظریه تی. اس. الیوت درباره متن کلاسیک
۴۴	معیار کلاسیک از نگاه الیوت
۴۶	پختگی فرهنگی

۴۸	پختگی نویسنده
۵۰	پختگی زبان
۵۲	اثر کلاسیک، منطقه‌ای نیست
۵۴	محک زمان و بازشناسی اثر کلاسیک
۵۷	۳. گادامر
۵۹	نظریه هانس گئورگ گادامر درباره متن کلاسیک
۶۰	رخداد فهم در رویکرد گادامر
۶۱	اثر کلاسیک در رویکرد گادامر
۶۱	کلاسیک: هستی‌ای تاریخی
۶۶	پرسش‌گری اثر کلاسیک
۶۸	کلاسیک گادامر مفهومی نه سبکی و نه تاریخی
۷۳	۴. کلاسیک؛ رویکردی نو
۷۵	اثر کلاسیک: اثری فرازمان، فرامکان، فرافرنگ
۸۱	کتاب‌نامه
۸۵	نمایه

پیش‌گفتار

برای متمایز ساختن آثار ادبی از یکدیگر به منظور شناختن، معرفی کردن یا ارزیابی آنها، طبقه‌بندی‌هایی را ایجاد می‌کنیم یا از طبقه‌بندی‌هایی که پیش‌تر ایجاد شده است، بهره می‌جویم. به عنوان مثال آثار ادبی را ذیل عناوینی مانند حماسی، روایی، مدرن و... قرار می‌دهیم و با اطلاق هر یک از این عناوین، آن اثر را در طبقه‌ای خاص جای می‌دهیم. این طبقه‌بندی‌ها در زمینه‌های تخصصی کاربردهای خاصی دارند اما نکته حائز اهمیت این است که گاه این طبقه‌بندی‌ها بار ارزشی پیدا می‌کنند و گاه فاقد بار ارزشی هستند. برای مثال گاه با اطلاق عنوان «مدرن» به یک اثر قصد داریم آن اثر را دارای بار ارزشی مثبتی بدانیم اما گاه صرفاً قصد داریم آن را متعلق به دوره‌ای تاریخی یا نحله‌ای ادبی بدانیم.

بسیاری از عناوینی که برای ما دارای بار ارزشی‌اند، مفاهیمی ذاتاً ارزشمند نیستند و می‌توان بار ارزشی آن‌ها را اعتباری دانست. برای نمونه، وقتی ما اثری را مدرن معرفی می‌کنیم و قصد داریم آن را دارای ارزشی خاص بدانیم، این ارزش با مفهوم مدرن بودن عجین نیست بلکه به مثابه برجستگی خارجی بدان الصاق شده است. اما اگر ما یک اثر را خوب معرفی کنیم، خوب بودن از اساس، مفهومی ارزشی دارد و هرگز نمی‌توان مفهوم خوب را بدون در نظر گرفتن ارزشی که با آن عجین است، تصور کرد. البته واضح است که مفهوم

ارزشی خوب یا بد را نمی‌توان برای طبقه‌بندی آثار ادبی در زمینه‌های تخصصی به کار برد، اما چگونه می‌توان مفهومی ارزشی یافت یا ایجاد کرد که برای طبقه‌بندی آثار ادبی در زمینه‌های تخصصی کارایی داشته باشد؟ چگونه می‌توان مفهومی یافت که در ذات خود دارای بار ارزشی باشد و در عین حال بتوان آن را برای توصیف تخصصی آثار ادبی نیز به درستی به کار برد؟

شارل سنت‌بو، تی. اس. الیوت، و هانس گئورگ گادامر، سه اندیشمند و نظریه‌پرداز بودند که در تکاپو برای یافتن یا ایجاد کردن چنین مفهومی، از مفهوم قدیمی و پرکاربرد کلاسیک بهره بردند. این سه اندیشمند در تلاش‌هایی جداگانه اما تا حدودی نزدیک به یکدیگر سعی کردند مفهوم کلاسیک را که در زمینه‌های ادبی کاربرد فراوان داشت، به نحوی خاص تعریف کنند؛ به نحوی که منجر به دست‌یابی به مفهومی ذاتاً ارزشی برای توصیف مجموعه‌ای از ویژگی‌های ارزشمند در برخی آثار ادبی شود.

دست‌یابی به مفهوم کلاسیک به نحوی که سنت‌بو، الیوت و گادامر آن را ملاحظه کرده‌اند، وابسته به ملاحظه و بررسی ویژگی‌هایی است که در برخی آثار شاخص ادبی وجود دارد. در حقیقت نیاز به ایجاد چنین مفهومی در مواجهه با همین ویژگی‌ها احساس می‌شود. گویی عناصری شاخص در این آثار ادبی وجود دارد که آن‌ها را در طبقه‌ای خاص جای می‌دهد. در نوشتار پیش رو، پس از احصاء و شناسایی این ویژگی‌ها سعی شده مجموعه‌ای منسجم از مؤلفه‌هایی که سبب کلاسیک شدن برخی متون می‌شود، ارائه شود؛ متون کلاسیک آثاری فاخرند که نسبت به ضربه‌های زمان و مکان و

در مقابل سلیقه‌های گوناگون همچنان پایدارند و قدرت برقراری ارتباطی پویا با مخاطب را دارند.

در نوشتار پیش رو ضمن توجه به موضوع کلاسیک و نظری بر سیر تاریخی این مفهوم، دیدگاه اندیشمندانی که با رویکردی تازه مسئله کلاسیک را مورد توجه قرار داده‌اند، تقریر و تحلیل شده است. با توجه به پیشینه تاریخی این بحث، ابتدا نگاه سنت‌بو و پس از آن تی. اس. الیوت و در آخر رویکرد گادامر آمده و در هر مورد تحلیل و استتاجی از نگاه مورد نظر ارائه گردیده است. این اثر در چند بخش تنظیم شده است: «بخش ۱: سنت‌بو»؛ «بخش ۲: الیوت»؛ «بخش ۳: گادامر».

در بخش ۱ که به بررسی دیدگاه سنت‌بو پرداخته شده، تمایزی که این منتقد میان آثار کلاسیک و دیگر آثار مطرح کرده، تبیین شده و مؤلفه‌هایی که آثار کلاسیک را سرآمد کرده، در بخش‌های جداگانه آمده است. سنت‌بو ضمن توجه خاص به محتوای اثر، به سهم مهمی که آثار کلاسیک در ارتقای آگاهی و معرفت بشری دارند، اشاره کرد. شاید بتوان تأمل‌برانگیزترین و مهم‌ترین ویژگی‌ای را که سنت‌بو در میان خصایص اثر کلاسیک - پس از محک زمان - برشمرد، ارتقای فهم انسانی خوانند. در دیدگاه سنت‌بو، برترین نویسندگان کلاسیک انسان‌هایی فرزانه خوانده شده‌اند. توجه وی به نویسندگانی از فرهنگ‌ها و سرزمینهای مختلف در کنار یکدیگر و در جایگاه کلاسیک، روشنگر نکته‌ای در این میان است و آن اینکه معیارهایی وجود دارند که قادرند سد تفاوت‌های زبانی، زمانی و فرهنگی را در هم

شکنند و زمینه‌ساز اشتراک عمیق آثار به ظاهر متفاوت باشند، آنچه تی. اس. الیوت در رویکرد خود به اثر کلاسیک به طور خاص مطرح کرد و در بخش دوم این نوشتار آمده است. به عقیده الیوت، پختگی و کمالی در اثر کلاسیک وجود دارد که سبب می‌شود اثر تنها در قلمرو شرایط، زمان و مکان خاص آفریننده آن مقبول نباشد بلکه برای کسانی که خارج از آن سیاق، مخاطب اثر قرار می‌گیرند نیز معنا و مفهومی داشته باشند. به دیگر سخن، مخاطب اثر کلاسیک موظف نیست تاریخ و جغرافیای فرهنگی خالق اثر را بررسی کند تا بتواند با آن اثر ارتباط برقرار کند، بلکه اثر کلاسیک به دلیل برخورداری از پختگی در ساحت فرهنگ، زبان و آفریننده، برای عموم انسان‌ها با هر فرهنگی قابل فهم است.

با توجه به اینکه موضوع کلاسیک از رهگذر یکی از رویکردهای مهم و اثرگذار فلسفی امروز یعنی در چشم‌انداز هرمنوتیکی گادامر نیز دیگر بار مطرح شد، در بخش سوم این کتاب، اثر کلاسیک در دیدگاه گادامر بررسی شده است. گادامر، کلاسیک را اثری خواند که در بردارنده ارزشی اصیل است؛ ارزشی فراتر از زمان و سیطره سبکی خاص که در هر دوره جلوه‌ای از خود را متجلی می‌سازد. از این نظر، زمانی که با اثری کلاسیک مواجه می‌شویم، از چیزی آگاهی می‌یابیم که از میان رفتی نیست و از شرایط زمانی، مستقل است. اثر کلاسیک در رویکرد گادامر، هستی‌ای تاریخی است.

پیش‌گفتار | ۱۵

از راهنمایی‌های ارزشمند سرکار خانم دکتر مریم حسینی و دقت نظر جناب آقای دکتر مالک حسینی سپاسگزارم. از همسر و مشاوره‌های سودمندش قدردانی می‌کنم.

پاییز ۱۳۹۵